

Mikko Rahja

SIEVI FUTSAL EUROOPASSA

Dokumenttielokuvan tuotantoprosessi

Opinnäytetyö

CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Mediatekniikan koulutusohjelma

Huhtikuu 2016

TIIVISTELMÄ

Yksikkö Ylivieska	Aika Huhtikuu 2016	Tekijä/tekijät Mikko Rahja
Koulutusohjelma Mediatekniikan koulutusohjelma		
Työn nimi SIEVI FUTSAL EUROOPASSA. Dokumenttielokuvan tuotantoprosessi.		
Työn ohjaaja Mikko Himanka		Sivumäärä 27 + 3
Työelämäohjaaja Jami Ruhkala		
<p>Opinnäytetyöni aiheena oli Sievi Futsal Euroopassa -dokumenttielokuva ja sen tuotantoprosessi. Dokumenttielokuvan tarve tuli ajankohtaiseksi, kun Sievi Futsal voitti futsal-liigan mestaruuden kaudella 2014-2015 ja näin ollen sai mahdollisuuden osallistua Uefa Futsal Cupiin. Kyseisen kilpailun turnausmuotoinen esikarsintakierros pelattiin Gibraltarilla, jonne suuntautuvasta matkasta elokuva kertoo.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä futsal-dokumentti, joka julkaistaan ainoastaan internetissä. Kuvasin dokumenttielokuvan pääasiassa elokuussa 2015, Ylivieskassa ja Gibraltarilla. Editointi- ja leikkausvaiheen suoritin noin kolmen kauden aikana, niin että julkaisin elokuvan joulukuussa 2015. Kaikki dokumenttielokuvan vaiheet: käsikirjoituksen, kuvauksen ja jälkityön suoritin itsenäisesti.</p> <p>Työn tuloksena syntyi tunnin mittainen dokumenttielokuva, joka jää historiaan ensimmäisenä suomalaisena futsal-aiheisena dokumenttielokuvana.</p> <p>Teksti on jaettu viiteen päälukuun. Ensimmäisessä pääluvussa esitellään dokumenttielokuvan aihe, tilaaja sekä futsal urheilulajina. Toisessa luvussa käsitellään dokumenttielokuvan teoria, jossa määritellään dokumenttielokuva sekä kerrotaan käsikirjoittamisesta. Kolmannessa luvussa käydään läpi tuotantoprosessia johon kuului käsikirjoittaminen ja kuvausvaihe. Neljännessä luvussa käydään tarkemmin läpi dokumenttielokuvan jälkityövaihe teoriassa sekä käytännössä. Viidennessä pääluvussa on yhteenveto opinnäytetyöstäni.</p>		

Asiasanat

dokumenttielokuva, käsikirjoittaminen, editointi, futsal

ABSTRACT

Unit Ylivieska	Date April 2016	Author/s Mikko Rahja
Degree programme Media Technology		
Name of thesis SIEVI FUTSAL EUROOPASSA. The documentary filmmaking production.		
Instructor Mikko Himanka		Pages 27 + 3
Supervisor Jami Ruhkala		
<p>The subject of the thesis is Sievi Futsal Euroopassa (Sievi Futsal in Europe) – documentary filmmaking production. The need of documentary this film became an issue, when Sievi Futsal won the Finnish futsal-league championship in season 2014-2015. The league champion is having opportunity to participate in the UEFA Futsal Cup. Tournament's preminilary round was played in Gibraltar.</p> <p>The aim of this thesis was to make a documentary movie about futsal, wich will be published only in internet. I was filming the movie on August 2015 in Ylivieska, Finland and also in Gibraltar. Editing and cutting was taking approximately three months. I was publishing the movie in the December 2015. The work resulted is an one hour long document, wich remains in history as a first Finnish documentary movie about futsal. The script, filming and post processinging was doing independently by me.</p> <p>Text is divided into six main chapters. First if offcourse preamble. In the second chapter is an introduction about the movie, thesis subscriber and also as futsal as a sport. The third chapter deals with the documentary film theory, wich defines and describes documentary movie genres and also explain documentary movies relationship between science and the arts.</p> <p>In the fourth chapter examines the production process, which includes script writing and video description of the stage. In the fifth chapter I explain more details about the post production process. The sixth chapter is a summary of my thesis.</p>		
Key words documentary movie, script writing, post processing, futsal		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 DOKUMENTTIELOKUVAN ESITTELY	2
3 DOKUMENTTIELOKUVAN MÄÄRITELMÄ	6
3.1 Lajityypit	7
3.2 Suhde tieteisiin ja taiteisiin	9
4 DOKUMENTTIELOKUVAN KÄSIKIRJOITTAMINEN JA KUVAUSVAIHE	11
4.1 Käsikirjoittaminen	11
4.2 Kuvausvaihe	13
5 DOKUMENTTIELOKUVAN JÄLKITYÖVAIHE	16
5.1 Jälkityövaihe teoriassa	16
5.2 Jälkityövaihe käytännössä	18
6 YHTEENVETO	23
LÄHTEET	26
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena oli Sievi Futsal Euroopassa -dokumenttielokuvan tuotantoprosessi. Ajatus dokumenttielokuvan tekemisestä heräsi, kun Sievi Futsal näytti menestyvän kotoisessa Futsal-liigassa, ja ajatusleikkinä mietin, että joukkueen mahdollinen matka Eurooppaa tulisi saada ikuistettua. Olin toiminut FC YPA:n ja Sievi Futsalin joukkueiden videokuvaajana jo parin vuoden ajan, joten olisin kyseiselle Euroopan reissulle joka tapauksessa lähtenyt mukaan.

Alustavan käsikirjoituksen tein koulussa Käsikirjoittaminen-kurssilla, ennen kuin mestaruus oli vielä ratkennut. Mestaruuden ratkettua tein alustavan kuvaussuunnitelman. Keväällä 2015 Tutkimusseminaari-kurssilla etsin tietoperustaa dokumenttielokuvan tuotantoprosessista alan kirjoista sekä muiden opiskelijoiden opinnäytetöistä.

Teoriaosuudesta jätin tarkemmat lajityyppimääritelmät pois ja keskityin mielestäni sen tärkeimpiin osuuksiin. Tuotantoprosessi kerrotaan dokumentin suunnittelusta aina valmiiseen tuotokseen. Työn välivaiheet, kuten käsikirjoittaminen, kuvausvaihe sekä jälkityövaihe on avattu lukijalle mahdollisimman tarkasti.

Opinnäytetyössä lähteinä on käytetty mm. Jouko Aaltosen Todellisuuden vangit vapauksen valtakunnassa: dokumenttielokuva ja sen tekoprosessi -kirjaa, John Websterin teoriaa dokumenttielokuvan määritelmästä sekä muita erilaisia internet-sivuja.

Lopputuloksen syntyi tunnin mittainen dokumenttielokuva, jossa onnistuin mielestäni hyvin. Vastasin elokuvan käsikirjoittamisesta, kuvaamisesta sekä jälkityövaiheesta itsenäisesti.

2 DOKUMENTTIELOKUVAN ESITTELY

Ylivieskassa aloitettiin jalkapallon pelaaminen 1940-luvulla, mutta virallisesti vasta vuonna 1953, jolloin perustettiin Ylivieskan Pallo ry (YPA). YPA nimellä eri organisaatioiden alaisuudessa Ylivieskassa pelattiin vuoteen 1999 saakka, jolloin vetovastuu siirtyi Jalkapalloseura FC YPA ry:lle. Seura oli merkitty yhdistysrekisteriin jo vuotta aikaisemmin 1998, joka onkin seuran perustamisvuosi. (YPA:n historia 2013.)

FC YPA:n miesten jalkapallon edustusjoukkue on pelannut Suomen kolmanneksi korkeimmalla sarjatasolla, miesten Kakkosessa ensimmäisen kerran kaudella 2001. Kausi päättyi kumminkin putoamiseen. Seuraavalla kaudella se nousi takaisin ja on siitä asti pelannut Kakkosessa. (Soccerway 2015.) Kausina 2013, 2014 ja 2015 FC YPA saavutti seurahistoriansa parhaat sijoitukset, ollen Kakkosen Pohjoislohkossa sijalla kaksi. Kausina 2013 ja 2014 pitemmän korren vei Palloseura Kemi Kings (PS Kemi), joka nousi kaudeksi 2015 miesten Ykköseen ja kaudeksi 2016 Veikkausliigaan. Kauden 2015 Pohjoislohkon voittaja Kokkolan Pallo-Veikot nousi Ykköseen nousukarsintojen kautta.

Jalkapallosta poiketen miesten futsalin edustusjoukkueen nimenä on Sievi Futsal, koska joukkue pelaa kotiottelunsa Sievin Monitoimihallissa. Sievi Futsal pelaa Suomen korkeimmalla sarjatasolla eli Futsal-liigassa. Palloliiton tilastot kertovat, että ensimmäisen kerran Sievi Futsal nousi pääsarjaan kaudeksi 2008-2009, mutta jalkapallon edustusjoukkueen tapaan se tippui sieltä yhden vietetyn kauden jälkeen. Kaudeksi 2010-2011 se nousi takaisin pääsarjaan, ja siitä asti Sievi Futsal on pelannut yhtäjaksoisesti Futsal-liigassa. Merkittävin saavutus ennen kautta 2014-2015 oli SM-pronssi edelliseltä kaudelta. (Palloliitto 2015.)

Kauden 2014-2015 alkaessa Sievi Futsalia pidettiin suurimpana mestarisuosikkina yhdessä tamperelaisen Ilves FS:n ja jyvaskyläläisen KaDy:n kanssa. Myös joukkue itse asetti tavoitteekseen Suomen mestaruuden. Joukkueeseen oli hankittu nimekkäitä pelaajia muista Futsal-liigaseuroista, mm. Timur Inapshba Tampereelta, Dritan Stafsula ja Juho Keskinen Oulusta sekä paluumuuttajana Jarmo Junno. Lisäksi valmentajaksi hankittiin Petteri Pulkkinen, joka oli aikaisempina kausina voittanut Ilves FS:ssä kuusi Suomen mestaruutta: kolme pelaajana ja kolme valmentajana.

Palloliitto, joka hallinnoi myös Suomen futsal-toimintaa, kertoo Futsal-liigan olevan 12 joukkueen sarja, jossa pelataan aluksi kaksinkertainen runkosarja. Joukkue kohtaa siis kaikki vastustajat kertaalleen kotona sekä vieraisissa. Runkosarjan päätteeksi kahdeksan parasta joukkuetta etenee pudotuspeleihin. Pudotuspelit aloitetaan puolivälierillä, jossa joukkueen täytyy voittaa vastustaja kaksi kertaa, jotta pääsee jatkamaan välieriin. Puolivälierien häviäjien kausi päättyy. Välierissä joukkueen täytyy voittaa vastustajansa kolme kertaa, jotta pääsee jatkamaan finaaleihin. Välierien häviäjät pelaavat keskenään pronssiottelun, voittajat pelaavat finaalisarjan, jossa vaaditaan välierien tapaan kolme voittoa vastustajasta. Finaalisarjan voittaja kruunataan Suomen mestariksi ja saa samalla oikeuden osallistua Uefa Futsal Cupiin seuraavalla kaudella. (Palloliitto 2015.)

Uefa Futsal Cup on Uefan eli Euroopan jalkapalloliiton alainen kilpailu, joka on tarkoitettu kansallisten sarjojen futsal-mestareille. Sitä on pelattu kaudesta 2001-2002 lähtien ja sen karsintoihin on osallistunut kauteen 2014-2015 mennessä neljä suomalaista joukkuetta: FT Kemi-Tornio, GFT Espoo, Mad Max Valkeakoski sekä Ilves FS Tampere (Uefa 2015). Ylivoimaisesti menestynein futsal-seura Suomessa on Ilves FS, joka on voittanut kahdeksan Suomen mestaruutta ja osallistunut yhtä monta kertaa Uefa Futsal Cupiin.

Uefan internet-sivut kertovat, että Uefa Futsal Cupin kilpailujärjestelmä on kolmiportainen. Ensin on esikarsintakierros (Premilinary Round), jossa pelataan neljän joukkueen miniturnauksia, joista jatkoon pääsee 1-2 joukkuetta. Seuraavaksi vuorossa on pääkierros (Main Round), joka pelataan useammassa neljän joukkueen lohossa. Lohkosta pääsee jatkoon 2-3 joukkuetta viimeiselle kierrokselle, joka on nimeltään eliittikierros (Elite Round). Viimeisessä vaiheessa mukana on neljässä eri lohossa 16 Euroopan parasta futsal-joukkuetta. Lohkojen voittajat pääsevät finaalityurnaukseen, jossa ratkaistaan Euroopan herruus. (Uefa 2015.)

Sievi Futsal voitti siis Suomen mestaruuden huhtikuun lopussa 2015 ja sai näin oikeuden osallistua Uefa Futsal Cupin esikarsintakierrokselle. Arvonta suoritettiin kesäkuussa Uefa:n päämajassa Sveitsin Nyonissa. Vastustajiksi Sievi Futsalille arvottiin Norjan, Skotlannin ja Gibraltarin mestarit. Turnauksen isännäksi ilmoitettiin Gibraltar.

Gibraltar on eksoottinen kiistanalainen alue Pyreneiden niemimaan eteläosassa Gibraltarinsalmella, joka erottaa Atlantin ja Välimeren, sekä Euroopan ja Afrikan toisistaan. Gibraltarin valtiomuoto on Britannian merentakainen alue, joita on ympäri maailmaa 14 kappaletta. Gibraltarilla on 1,2 kilometrin maaraja Espanjan kanssa, joka on vuosien saatossa vaatinut Gibraltarin palauttamista Yhdistyneiltä kuningaskunnilta takaisin Espanjan kuningaskunnalle. Gibraltarilla on maa-aluetta vain 6,5 neliökilometriä, ja siellä asuu noin 30 000 ihmistä. Lisäksi maa-alueesta noin 40% on luonnonsuojelualuetta, jossa asuu mm. Euroopan ainoa apinalaji Magotti. Gibraltarin hallitseva maamerkki on Atlasvuoriin kuuluva Gibraltarinvuori (katso kuva 1), joka on 426 metriä korkea. (Gibraltar 2016.)

KUVA 1. Gibraltarin keskeisin maamerkki on Gibraltarinvuori. (Pixabay 2016).

3 DOKUMENTTIELOKUVAN MÄÄRITELMÄ

Aaltonen pohtii, mitä dokumenttielokuva ylipäättäänsä tarkoittaa. Onko se taidetta, faktaa, fiktiota vai niiden sekoitusta? Ennen ajatusmallina oli että dokumenttielokuva on neutraali ja että se vangitsee todellisuuden itseensä. Myöhemmin ymmärrettiin että dokumenttielokuva näkyy katsojalle sillä tavalla millä elokuvantekijä on halunnut elokuvan näkyvän. (Aaltonen 2006, 27-28.)

Dokumenttielokuvien genremäärittelyä sekä termistöä, pohtii myös Saksala. Asiaohjelmien, reportaasien ja dokumenttien raja on häilyvä. Vakiintunutta termistöä ei ole olemassa, vaan se vaihtelee puhujasta riippuen. Koska genremäärittely on vaikeaa, lähetyskonteksti ratkaisee yleensä sen millaisten kriteerien perusteella generaja vedetään. Dokumentin ja asiaohjelmien ero voidaan määritellä niin että asiaohjelmissa katsojan ja kuvattavan maailman välillä on toimittaja, joka tulkitsee näkemistään. Dokumentissa katsojalla on suora yhteys kuvattavaan maailmaan. (Saksala 2008, 13-15.)

Elokuvahistoriassa pystytään erottamaan kaksi erilaista kategoriaa: Dokumentaarinen ja seipitteellinen linja. Faktaan ja fiktion perustuvat elokuvat on pystytty jo erottamaan toisistaan varhaisessa vaiheessa. Tosin dokumenttielokuva käsitteenä on otettu käyttöön vasta myöhemmin. Aaltonen toteaa, että elokuvahistorian alussa Lumiéren-veljekset edustivat dokumentaarista ja Georges Méliés seipitteellistä linjaa. Samojen henkilöiden välillä voidaan tehdä myös jaottelu elokuvateoriassa. Méliés edustaa formatiivista traditiota, joka korostaa elokuvantekijän ilmaisua, niin että hän pystyy itse vaikuttamaan siihen, mitä ja millä tavalla katsojalle elokuvan avulla näytetään. Lumiérit edustivat realistista traditiota, jossa elokuva tehdään todennukaisesti ja kuvataan realistista kohdetta, ilman että elokuvantekijä vaikuttaisi suuremmin elokuvaan. (Aaltonen 2006, 30.)

Faktan ja fiktion eroa Aaltonen selittää sillä, että molemmilla on samat keinot välittää informaatiota: elävä kuva ja ääni. Se, mitä fakta ja fiktio yrittävät jäljentää, on eri asia. Faktaan perustuva eli dokumentaarinen elokuva jäljittelee todellista maailmaa, fiktio taas sepitteellistä, mahdollisesti olemassa olevaa maailmaa. John Grierson muutti dokumenttielokuvan käyttötarkoitusta ja ”tuotteisti” sen. Grierson käytti dokumenttielokuvaa kansalaiskasvatuksen välineenä ja hänen mielestään sillä piti olla yhteiskunnallinen tehtävä antaa tietoa kansalaisille demokraattisessa ja monimutkaistuvassa yhteiskunnassa. (Aaltonen 2006, 32-36.)

3.1 Lajityypit

Webster kertoo Elokuvantajun artikkelisarjassaan, että dokumenttielokuvassa on erilaisia lajityyppejä, tai toisinsanoen tyyllisuuntia, jotka ovat muotoutuneet teknisten uudistusten sekä esteettisten ja eettisten pohdintojen kautta:

- Todellisuus, jäsennelty aktualiteetti tai Griersonilainen dramatisoitu dokumentti (structured actuality)

Dokumenttielokuvan lajityyppi, jossa kertoja yrittää kertoa kuvattavaa maailmaa. Tästä voidaan käyttää esimerkkinä toimittajan tekemää reportaasia. Tähän lajityyppiin lukeutuvat myös mm. luontoelokuvat, joita voidaan kutsua myös termillä ”infoviihde” (infotainment).

- Cinema vérité (suomeksi totuuselokuva ja englanniksi direct cinema)

Kuvataan ihmisiä ja tilanteita todellisissa olosuhteissa, niin että kuvausryhmä ei näennäisesti puutu mihinkään. Lajityyppi kehittyi teknologian myötä, kun kuvaaminen helpottui ja käyttöön tulivat esim. kevyet ja pienet kamerat.

- Subjektiivinen dokumentti

Dokumenttielokuvan totuus näytetään sellaisena, kuin tekijä haluaa sen näyttävän. Toisinsanoen voidaan todeta että dokumentti on kuvattu väitellyn asian yhdestä näkökulmasta. Esimerkkinä voisi pitää vaikka rikosdokumenttielokuvaa, jossa esitetään tapahtuma poliisin näkökulmasta. Toisena vaihtoehtona olisi esittää elokuva rikollisen näkökulmasta.

- Haastattelu eli "puhuva pää"

Yleinen piirre nykyajan dokumenttielokuvissa, jossa elokuvan päähenkilö selittää esim. omaa tarinaansa. Päähenkilöinä voi olla myös joukko asiantuntijoita jotka analysoivat ja kertovat jotakin historiallista tapahtumaa, tai väittelevät tietyistä aiheista. Haastatteluja lisätään jäsennellyn aktualiteetin tai cinema véritén sekaan. (Webster 1996.)

KUVA 2. Kuvakaappaus elokuvasta, jossa haastattelussa eli "puhuva pää" Juho Alasuutari. (Sievi Futsal Euroopassa 2015).

Lopputuloksena dokumenttielokuvani tyytilajiksi valikoitui sekoitus Cinema véritéä sekä haastattelua. Suurimmaksi osaksi on kyseessä totuuselokuva, jossa kuvataan ihmisiä ja tilanteita todellisissa olosuhteissa, niin että minä en ohjaajana tai kuvaajana puuttunut tapahtumiin millään tavalla. Elokuvan sekaan on ripoteltu jälkikäteen kuvattuja haastatteluista eli "puhuvia päitä" (katso kuva 2).

3.2 Suhde tieteisiin ja taiteisiin

Dokumenttielokuvalla ja luonnontieteillä on ollut historiallisesti paljon yhteistä. Videokuvaa ennen syntynyttä valokuvaa, pidettiin ennen tieteellisen instrumenttinä. Se liitettiin samaan joukkoon lämpömittarin, barometrin, hydrometrin, teleskoopin ja mikroskoopin seuran. Tieteellinen instrumentti mittaa todellisuutta, joten ajatuksena se tarkoittaa sitä että kamera ei valehtelee ja esim. lämpömittarin tapaan, se mittaa analogisesti luontoa. (Aaltonen 2006, 29.)

Suomessa 1920-luvulla haluttiin kieltää näytelmäelokuvat kokonaan, mutta pian huomattiin, että elokuvista voi olla myös hyötyä opetuksessa, kasvatuksessa, valistuksessa ja tieteessä. Ei-fiktiiviset elokuvat olivat korkeakulttuuria, koska ne olivat vakavia, tärkeitä, opettavaisia ja hyödyllisiä. Fiktio nähtiin ajanhaaskauksena, turhanpäiväisenä viihteenä ja nuorisolle vahingollisena. (Aaltonen 2006, 29.) Nykypäivän Suomessa juuri fiktiiviset elokuvat ovat eniten näytillä. Erittäin harvoin dokumentaariset elokuvat saavat suurempaa julkisuutta Suomen lehdistössä. Poikkeuksena ovat olleet esim. viimeaikoina julkaistu monia tunnustuksia saanut ja kohua herättänyt Tuukka Temosen Presidentintekijät sekä Jukka-Pekka Siilin Selänne-dokumenttielokuva Teemu Selänteestä.

Dokumenttielokuvan määritelmä on vaikea kertoa, mutta se ei ole fiktiota, eikä uutisia, vaan jotakin muuta. Termi on korvattu tietyissä piireissä käsitteellä ei-fiktiivinen. Se voidaan laskea elokuvagenreksi, joka dramatisoi faktaa fiktion sijasta ja on ohjaajan luova tulkinta todellisuudesta. (Aaltonen 2006, 39.)

4 DOKUMENTTIELOKUVAN KÄSIKIRJOITTAMINEN JA KUVAUSVAIHE

4.1 Käsikirjoittaminen

Miten dokumenttielokuvasta pystyy tekemään etukäteen käsikirjoituksen, mikäli se on prosessina todellisuuden tutkimista? Dokumenttielokuvassa ei periaatteessa ole erikseen käsikirjoituksen tekijää, joten yleensä elokuva on ohjaajan ajattelun väline. Esimerkkinä käytetään sitä, että ohjaaja purkaa ajatuksensa kameran avulla ja esim. kirjoittaja kynän avulla. Tekniikan kehittyessä ajattelutapa että kamera korvaa kynän, on muuttunut muutamaan otteeseen. Kamerasta tuli myös muisti- ja päiväkirja sekä tarralappu. (Aaltonen 2006, 126-127.)

Dokumenttielokuvien tekijät suhtautuvat eri lailla käsikirjoittamiseen. Osa on jyrkästi sitä mieltä että käsikirjoitusta ei tarvita, mutta lähes kaikki kuitenkin käsikirjoituksen tekevät ennen elokuvan kuvaamista. Aaltonen tarkasteli kirjassaan dokumenttielokuvien käsikirjoituksia, jotka olivat yleensä 10-20 sivuisia suunnitelmia tulevasta elokuvasta. Erot käsikirjoitusten muodossa ja laajuudessa on suuria. Yksi ohjaaja tekee ilman käsikirjoitusta ja toinen saattaa kirjoittaa yli 30 sivuisen tuotoksen. (Aaltonen 2006, 128).

Saksalan mukaan TV-dokumenttielokuvan prosessissa mahdollinen käsikirjoitus on lähinnä suuntaa antava. Siihen on kirjattu ajatuksia, mitä dokumentilla tavoitellaan ja mitä ei. Ennen kuvausta tehdään kuvauskäsikirjoitus, jossa valmistellaan esim. haastateltavat henkilöt ja kuvauspaikat, sekä kaikki muut asiat mitkä on mahdollista suorittaa ennen kuvauksia. Kuvausten jälkeen tehdään leikkauskäsikirjoitus, jossa luonnostellaan käytettävä materiaali kuvauskäsikirjoituksen pohjalta. (Saksala 2008, 88.)

Dokumenttielokuvan käsikirjoitukseen ei ole samanlaista pohjaa kuten fiktion käsikirjoittamiseen. Dokumenteissa käsikirjoitukset ovat luonnosmaisia, eikä niissä ole kohtausjakoa kuten fiktiossa. Käsikirjoitukseen sisällytetään yleensä kuvaelmia elokuvan henkilöistä, elokuvan rakennetta, tyyliä ja taustaa. Historiallisissa dokumenteissa pystytään ohjaajan niin halutessaan kirjoittamaan tarkka ja yksityiskohtainen käsikirjoitus, joissa saatetaan jopa mainita kuvakokoja ja kameran liikkeitä. Henkilöhahmoista käsikirjoitukseen pystytään mahdollisuuksien mukaan kertomaan suhteellisen paljon. Käsikirjoituksessa voi miettiä olettamuksia, mitä päähenkilöille voi elokuvan kuvauksissa tapahtua ja mihin suuntaan tarinaa voi viedä. (Aaltonen 2006, 128-131.)

Käsikirjoitus voi olla muodoltaan opaskirjojen kaltaista ohjeistamisesta, mutta siihen on kirjoitettu kaikki keskeiset asiat elokuvan tekemisen kannalta. Käsikirjoitus voidaan siis jättää ns. puolitiehen, ja elokuvaan liittyvät tarkentavat asiat selviävät vasta kuvaus- ja editointivaiheessa. Käsikirjoitukselle voi olla neljä eri tarkoitusta:

- Elokuvan tekijän hahmotelma hänen omaan käyttöönsä
- Työryhmän sisäiseen kommunikointiin
- Vakuutetaan ulkopuolisia henkilöitä ja mahdollisesti hankitaan rahoitusta käsikirjoituksen avulla
- Lasketaan elokuvan kustannuksia ja pystytään käsikirjoituksen avulla tekemään tuotantosuunnitelma (Aaltonen 2006, 135.)

Kävin opintojeni yhteydessä Käsikirjoittaminen-kurssin, jonka lopputyönä kirjoitin alustavan käsikirjoituksen (LIITE 1) dokumenttielokuvastani. Siinä esittelin elokuvan eri vaiheet ja pääpiirteittän sen, minkälainen elokuva tulee olla. Mietin valmiiksi myös erilaisia skenaarioita, joiden avulla pystyisin mm. luomaan elokuvaan draamankaarta.

Mielestäni käsikirjoitus on hyvä tehdä ennen elokuvan tekoa, mutta esim. jälkityövaiheessa se on turha, koska ainakaan minun tapauksessa kuvattu materiaali ei vastannut täysin käsikirjoitusta. Jälkeen päin luettuna käsikirjoitus tuntui toisen ihmisen kirjoittamalta, koska dokumenttielokuvan tuotantoprosessi kasvatti ammattilista osaamistani huomattavasti.

4.2 Kuvausvaihe

Dokumenttielokuvien käsikirjoitus unohdetaan yleensä kun kuvausvaihe alkaa. Näin kertovat Aaltosen haastattelemat dokumenttielokuvien ohjaajat, jotka haluavat käytännössä unohtaa käsikirjoituksen. Näin toimitaan, jotta dokumenttielokuviin säilyisi spontaanius ja mahdollisuus ennakoimattomiin tapahtumiin. Osalle ohjaajista kuvausvaihe on tärkein dokumenttielokuvan työvaihe, toisille se on leikkauksivaihe, mutta kukaan ei anna ensisijaista painoarvoa käsikirjoitukselle. (Aaltonen 2006, 136.)

Haastattelun sisällöstä sovitaan haastateltavan kanssa etukäteen, mutta valmiita kysymyksiä ei anneta (Saksala 2008, 130). Näin haastattelutilanteessa saadaan mahdollisesti spontaaneja reaktiota, kun haastateltava ei tiedä kysymystä etukäteen.

Fiktion ja dokumentin ero nähdään myös elokuvan ohjaamisessa. Fiktiossa ohjaaja päättää mitä kuvaustilanteissa tehdään ja miten tapahtumat kuvataan. Dokumentissa ohjaaminen on vuorovaikuttamista kuvattavien kohteiden kanssa. Ohjaajalla tai kuvaavalla ohjaajalla, kuten Aaltonen on kertonut kirjassaan, on dokumentin tekemisessä kaksoisrooli. Kuvaavan ohjaajan pitää päättää tekeekö hän elokuvaa eli kuvaa vai onko hän läsnä sosiaalisessa tilanteessa ja näin ollen on mukana elokuvan päähenkilöiden elämässä. Näin ollen elokuvan ohjaajan on vaikea tasapainotella pysyäkö hän elokuvan ulkopuolella vai osallistuuko hän elokuvaan. Eräs Aaltosen

haastatteleva ohjaaja kertoo yhdessä dokumenttielokuvassa käyttäneensä ulkopuolista kuvaajaa, jotta hän pystyy itse olemaan läsnä elokuvassa ja saa näin ollen erilaisen näkökulman. (Aaltonen 2006, 137-139.)

Sievi Futsal Euroopassa -dokumenttielokuvan kuvausvaihe kesti kokonaisuudessaan reilun viikon. Aloitin kuvaukset elokuussa 2015 Ylivieskasta. Samana päivänä kun joukkue oli lähdössä tien päälle Ylivieskasta kohti Helsinkiä, kävin kuvaamassa joukkueen kapteenin Juho Alasuutarin kotona hänen valmistautumista. Lisäksi kävin FC YPA:n toimistolla haastattamassa seuran toiminnanjohtaja Jami Ruhkalaa, joka kertoi toimiston näkökulman valmistautumisesta seuran historian ensimmäiseen euroturnaukseen.

Kuvauskalustona käytin omaa Canon 100D -digitaalijärjestelmäkameraa, Panasonic HC-V520 -digivideokameraa sekä toista oppilaitokselta lainattua Panasonic HDC-TM300 -digivideokameraa. Ennen kuvauksia en paperiversiota kuvaussuunnitelmasta, vaan vision tulevaa kuvausjaksoa päässäni.

Kuvausmatkan alkuvaiheessa käytin HDC-TM300 -kameraa, joka osoittautui myöhemmin vääräksi valinnaksi, lähinnä kuvan- ja äänenlaadun vuoksi. Määränpäässä Gibraltarilla käytin eniten HC-V520 -kameraa, sen pienikokoisuuden ja näppärän käytön vuoksi. Loppumatkasta käytin suurimman osan ajasta Canon 100D -kameraa, jossa minulla oli lisäksi ulkoinen mikrofoni, joka paransi elokuvan äänimaailmaa huomattavasti.

Jälkityövaiheessa huomasin kummankin Panasonicin digivideokameroiden olevan hieman huonompi laatuista, niin kuvan-, kuin äänenlaadunkin suhteen, verrattuna Canonin digitaalijärjestelmäkameraan. Mikäli saisin jälkeenpäin valita, olisin käyttänyt kuvaksissa ainoastaan edellämainittua kameraa.

KUVA 3. Sievi Futsal -joukkueen pelaajat joukkuekuvassa ennen ottelua. (Rahja 2015).

Videokuvaaminen ja kuvakulmien miettiminen oli erittäin hankalaa, koska tilanne, josta on saatavilla hyvää materiaalia, tuli yleensä niin nopeaa etten välttämättä kehtänyt reagoida siihen haluamallani tavalla. Dokumenttielokuvassani huomaa mielestäni tietynlaisen visuaalisen oppimisprosessin, joka välittyy kuvanlaadun ja kuvakulmien kautta. Alussa kuvanlaatu ja kuvakulmat eivät ole niin ammattitaitoisen näköisiä, mutta loppuvaiheessa elokuvaa laatu alkaa olla mielestäni jo melko hyvä. Joukkueen pelaajat (katso kuva 3) ottivat hyvin vastaan dokumenttielokuvan tekemisen ja tottuivat melko pian kameran läsnäoloon.

5 DOKUMENTTIELOKUVAN JÄLKITYÖVAIHE

5.1 Jälkityövaihe teoriassa

Jälkityövaiheeseen kuuluu videon leikkaus sekä äänen jälkityöt. Aaltonen kertoo, että monet ohjaajat pitävät jälkityövaihetta elokuvan tekemisen tärkeimpänä osana. Lisäksi mainitaan että dokumenttiohjaajan taitotaso mitataan lähinnä siinä kuinka hyvä leikkaaja hän on. Dokumenttielokuva on todellisuuden tarkkailemista ja leikkaamisella kuvatun maailman uudelleenjärjestämistä. Leikkaamiseksi voidaan myös laskea materiaalin organisoimista. Monen ohjaajan mielestä juuri leikkausvaihe on mieluisin kohta dokumenttielokuvan tekemisessä. Lisäksi mainitaan että dokumenttiohjaajan identiteetti syntyy juuri leikkaamisen kautta. (Aaltonen 2006, 144-145.)

Mikäli dokumentti on asiantuntijavetoinen, saatetaan haastattelut purkaa tekstimuotoon, jotta editoinnissa voidaan helpommin löytää sopivia kohtauksia haastatteluista. Editointivaiheessa on erilaisia vaihtoehtoja miten työtä lähdetään toteuttamaan: prosessimaisessa rakenteessa materiaali asetetaan suunniteltuun järjestykseen. Jos dokumentti koostuu monesta eri tarinasta, siinä tapauksessa käytetään punonta-vaihtoehtoa. Tarinat leikataan ensin omiksi kokonaisuuksiksi, jonka jälkeen ne ”punotaan” yhteen. (Saksala 2008, 150-151).

Se, leikkaako elokuvan yksin vai toisen kanssa, on ohjaajan oma valinta. Usein kuvaava ohjaaja tietää jo kuvatessaan mitä dokumenttielokuvaan tulee ja näin ollen toisen, ulkopuolisen henkilön on vaikea tulla mukaan leikkaamisprosessiin. Ohjaajalla voi olla elokuva jo valmiina omassa päässään, ja sitä on vaikea kuvailla toiselle henkilölle. Toiset ohjaajat taas haluavat käyttää ulkopuolista leikkaajaa, koska näin elokuvan tekemiseen saadaan uusi näkökulma. Eräs ohjaaja kertoo, että ei olisi näh-

nyt, minkälaisen elokuvan materiaalista olisi saanut aikaiseksi, joten hän käytti ulkopuolista leikkaajaa. Toinen vaihtoehto olisi ollut pitää elokuvan tekoprosessi puolen vuoden tauko ja katsoa materiaalia läpi uusin silmin. (Aaltonen 2006, 145-146.)

Dokumenttielokuvan leikkaaminen ei yleensä ole käsikirjoittamisen toteuttamista, vaan perustan leikkaamiselle luo kuvattu materiaali. Yksi tapa aloittaa elokuvan leikkaaminen on katsoa materiaali läpi, tehdä samalla muistiinpanoja ja luoda leikkauksikäsitteitä. Seuraavaksi valitaan käytettävät otot, järjestään materiaali, tehdään raakaleikkaus ja viimeisenä hienoleikkaus. Tätä kutsutaan oppikirjoissa lineaariseksi prosessiksi. Toinen vaihtoehto on lähteä rakentamaan lopullista elokuvaa yksittäisten kohtausten avulla. Yksi mahdollisuus olisi katsoa materiaalia läpi ja samalla toteuttaa leikkausprosessia. Näin toimitaan, jotta materiaali nähdään tuorein silmin. (Aaltonen 2006, 147-149.)

Yhteenvedon voidaan sanoa, että dokumenttielokuvan tekemisessä elokuvan muodon voi miettiä ja visioda valmiiksi etukäteen, mutta sitä ei voi tehdä käsikirjoitusvaiheessa. Elokuva syntyy vasta kun todellisuutta on tarkkailtu ja se on ikuistettu materiaaliksi, josta lopullista elokuvaa lähdetään tekemään. (Aaltonen 2006, 151.)

Musiikki on tärkeä osa dokumenttielokuvaa, sillä sen avulla voidaan rakentaa henkilöille sisäistä maailmaa ja samalla korostaa sitä mitä elokuvan henkilö tuntee tai kokee. Musiikin avulla voidaan rakentaa merkityksiä, kommentoida tai ohjata katsojan ajatuksia. (Aaltonen 2006, 153-154.)

Jälkityövaihe voi tapahtua myös useassa eri osassa. Tämä johtuu lähinnä siitä jos kuvaukset ovat pitemmällä aikavälillä tai niiden välillä on paljon aikaa. Näin oh-

jaaja voi aloittaa leikkausvaiheen ennen kuin kuvausvaihe on loppunut. Näin voidaan todeta että työvaiheet saattavat mennä dokumenttielokuvan tekemisessä päällekkäin. (Aaltonen 2006, 154.)

5.2 Jälkityövaihe käytännössä

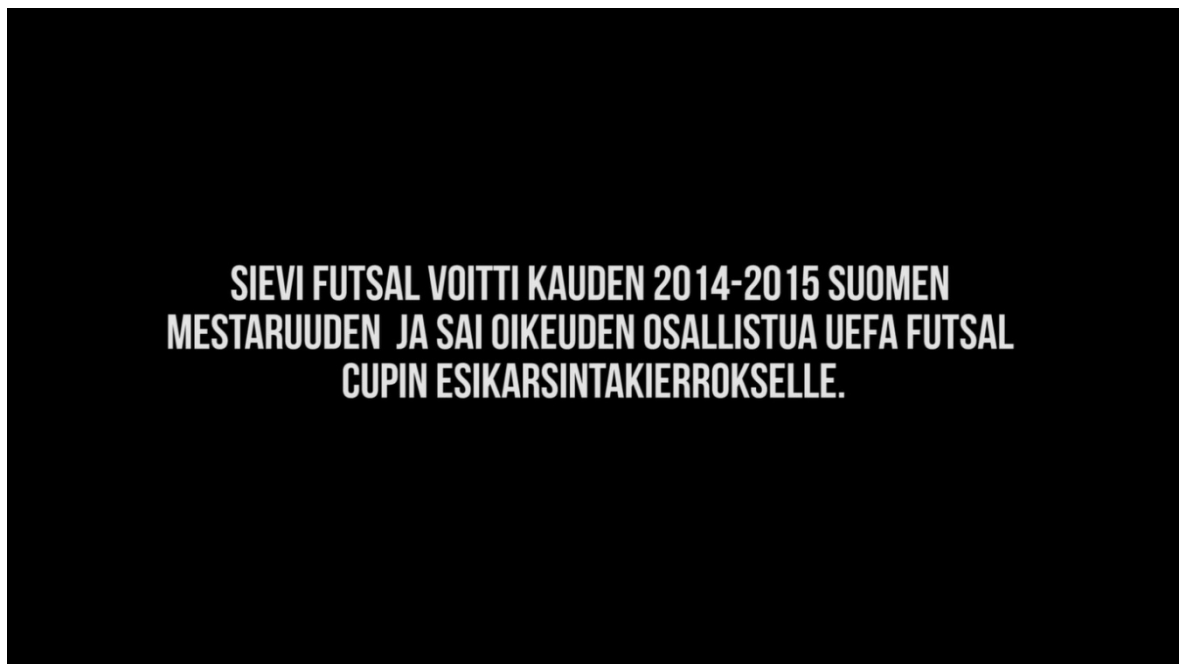
Itse henkilökohtaisesti aloitin jälkityövaiheen jo ennen kuvauksia. Ensimmäisenä tein tietokoneelle valmiiksi koko projektin kansiot ja nimesin ne kuvauspäivien mukaan. Näin kuvattu materiaali oli helppo siirtää paikkaan, mistä ne löytyvät järjestyksessä. Lisäksi kuvausvaiheen aikana tein muistiinpanoja, johon merkkasin dokumenttielokuvan kannalta mielenkiintoisia tapahtumia. Näin varmistin sen että mitään oleellista elokuvasta ei jää puuttumaan.

Noin kahden kuukauden kuluttua kuvauksista aloitin elokuvan raakaleikkaamisen. Ohjelmistona käytin Adobe Premiere Pro:ta. Ensin tein jälkityövaihesuunnitelman, jossa rajasin elokuvan materiaalin kolmeen osaan. Jokaisesta osasta tein videoprojektin sisälle oman videoraidan. Näin pystyin helposti käsittelemään elokuvaprojektia ja lajittelemaan käyttökelpoisen materiaalin projektitiedoston sisällä. Ensimmäiseen osaan kuului matka Sievin mestaruusjuhlien ja Ylivieskan kautta Helsinki-Vantaalle. Toiseen vaiheeseen lentomatkasta aina noin turnauksen puoleen väliin saakka. Kolmas ja viimeinen osio sisälsi lopputurnauksen, kotimatkan sekä haastattelut, jotka tein jälkikäteen.

Raakaleikkaus-osion jälkeen kohtasin ensimmäiset ongelmani dokumenttielokuvan tekemisessä. Jostakin syystä elokuvan projektitiedostot olivat vahingoittuneet, niin että editointiohjelmani Adobe Premiere Pro ei saanut niitä auki kokonaisuudessaan. Onneksi sain vietyä raakaleikkauksesta syntyneet videoklipit ulos ohjelmasta, jotta tekemäni työ ei valuisi aivan hukkaan. Videoklippien pelastamisen jälkeen poistin

asennetun, vanhemman version ohjelmasta, jonka jälkeen päivitin ohjelmiston uudempaan versioon. Ohjelman uusi versio taas avasi vanhat projektitiedostot sellaiseen, joten minulla kävi onni onnettomuudessa. Näin sain samalla kertaa hankittua päivitetyn ohjelmiston.

Jälkityövaiheessa jouduin lisäksi miettimään, sitä missä järjestyksessä haluan elokuvan katsojalle esittää. Mietin, sekoitanko järjestyksen vai esitänkö elokuvan kronologisessa järjestyksessä. Valitsin kronologisen järjestyksen. Jälkeenpäin ajateltuna tämä oli hyvä valinta, koska muuten elokuvasta olisi saattanut tulla sekava ulkopuolisen katsojan silmissä. Samalla myös mietin elokuvan materiaalia ja rakennetta, niin että pitääkö elokuvassa on kertojaääni, joka kertoo tapahtumista.

KUVA 4. Kuvakaappaus elokuvan alusta, jossa informaatiota välitetään tekstin avulla. (Sievi Futsal Euroopassa 2015).

Mielestäni materiaali oli sen kaltaista, että kertojaääntä ei tarvita. Totta kai aina on jotakin sellaista tietoa, mitä ei pysty videomateriaalin kautta selittämään. Tätä tietoa

päätin jakaa katsojalle tekstin kautta (katso kuva 4), joita on elokuvan alku- ja loppuosassa isolla ruudulla. Lisäksi elokuvian hahmoja esiteltäessä kerron katsojalle tekstin avulla henkilön nimen ja roolin joukkueessa (katso kuva 2). Nimen kohdalle lisäsin vielä elokuvassa esiintyvän henkilön lempinimen ja yritin sitä kautta tuoda henkilöä lähemmäksi katsojaa.

Taustamusiikilla on iso rooli elokuvassani. Mielestäni musiikki vaikuttaa elokuvan luonteeseen erittäin paljon ja sillä pystyy korostamaan elokuvan tunnelmaa. Mietin jo etukäteen, minkälaista musiikkia haluan elokuvassa käyttää. Tämän kaltaisessa dokumenttielokuvassa mielestäni musiikin pitää olla suhteellisen kevyttä ja mahdollisimman vähän huomiota herättävää. Elokuvan alkuun päätin kylläkin ottaa rap-artisti Käärijän tekemän Sievi Futsalin tunnusbiisin, jonka melodia on peräisin kappaleesta Eminemin kappaleesta "Lose Yourself". Mielestäni kyseinen kappale tuo elokuvan alkuun heti hyvän tunnelman.

Elokuvassa käytin lisäksi 13:sta eri kappaletta taustamusiikkina, jotka ovat lajigenreltään suurin osa kevyttä rockia. Kaikki kappaleet on ladattu Youtuben ilmaisesta äänikirjastosta, joissa ei ole attribuuttivaatimuksia, millä tarkoitetaan, että kappaletta saa käyttää ilmaiseksi ei-kaupallisissa teoksissa, ilman että tekijää tarvitsee erikseen mainita.

Äänityöhön keskityin kaikista jälkityövaiheen osa-alueista vähiten. Käytin elokuvassa ainoastaan yhtä ääniefektiä "Sukkagate"-kohtauksessa, johon tarvitsin ääniefektin luomaan dramatiikkaa. Eniten äänityössä päänvaivaa tuottivat haastattelut, joista osan tein elokuvan kuvauksissa ilman erillistä mikrofonia. Näissä kyseissä haastatteluissa käytin digivideokameraa ja tietyissä olosuhteissa, kuten esim. linja-autossa, äänestä ei tahtonut saada selvää.

Yritin parantaa äänenlaatua erilaisilla suodattimilla, mutta ne muuttivat äänen epä-todellisen kuuloiseksi, joten tein päätöksen olla niitä käyttämättä. Epäselvien äänen ongelman ratkaisin tekstityksillä. Kuuntelin elokuvassa tulevat epäselvät kohdat eri laitteilla ja äänentoistovälineillä läpi ja totesin, että tekstitykset ovat välttämättömät. Lisäsin tekstitykset jälkityövaiheessa jo valmiiksi myös englanninkielisiin haastatteluihin (katso kuva 5), joita tein elokuvassa neljän eri henkilön kanssa. Joidenkin henkilöiden kohdalla englanninkieli oli ajoittain hieman epäselvää, joten tekstitysten kanssa sai olla äärimmäisen tarkka.

KUVA 5. Kuvakaappaus elokuvan kohtauksesta jossa on jälkityövaiheessa lisätty tekstitys. (Sievi Futsal Euroopassa 2015).

Jälkityövaiheessa mietin elokuvassa käytettävät tekstifontit. Ankaran valintaprosessin jälkeen päädyin käyttämään kahta erilaista fonttia. Pääfonttina käytin Bebas Neueta, jota käytin elokuvan virallisessa julisteessa (LIITE 3) sekä informaatiotekstinä (katso kuva 6). Tekstitysfonttina (katso kuva 5) käytin Candara-fonttia, joka sopi juuri tekstityksiin neutraalina fonttina.

Kyseessä on siis urheilulajista kertova dokumenttielokuva ja suurin osa katsojista oletti, että tuon elokuvassa esille lajia ja analysoin otteluita tarkasti. Tein kuitenkin jälkityövaiheessa päätöksen, että en näytä itse elokuvan aikana pelitilanteita ollenkaan. Keskityin siis lähinnä pelin ulkopuolisiin asioihin. Ainoastaan kerran näytin pelitilannekuvaa dokumentin keskivaiheilla, kun Nikola Erceg sai toisessa ottelussa Norjan mestaria vastaan punaisen kortin väkivaltaisen käytöksen vuoksi. Muita pelitilanteita en elokuvan aikana käsitellyt. Lopputekstien jälkeen laitoin koosteen Sievi Futsalil tekemistä maaleista turnauksessa.

KUVA 6. Kuvakaappaus elokuvan alusta, jossa teoksen nimi esitellään. (Sievi Futsal Euroopassa 2015).

6 YHTEENVETO

Elokuvan jälkityövaiheen sain valmiiksi 2015 marraskuun lopussa. Päätin julkaista elokuvasta reilun minuutin mittaisen trailerin 25. marraskuuta. Tein trailerista tarkoituksella ylidramaattisen, jotta se herättäisi mielenkiintoa. Sainkin siitä hyvää palautetta, ja ihmiset osasivat ottaa asian huumorilla. Ennen elokuvan julkaisua traileri keräsi videopalvelu Vimeossa yli 1300 näyttökertaa.

Lopullinen elokuva oli valmis joulukuussa, joten oli päätöksien aika, miten ja missä elokuvan julkaisen. Aikaisemman suunnitelmani mukaisesti päätin pitää pienimuotoisen ensi-illan Centria-ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikön auditoriossa 15. joulukuuta. Kutsuin sinne elokuvassa mukana olleita, seuran edustajia sekä koulun opettajia ja opiskelijoita.

Lähetin myös lehdistötiedotteen paikallisille ja valtakunnallisille medioille, jossa kerroin lyhyesti elokuvasta, ensi-illasta sekä mahdollisuudesta tulla esittämään kysymyksiä lehdistötilaisuuteen. Tämä tuottikin tulosta, sillä olin ensi-iltapäivänä Radio Pookin Raahessa aamuvieraana ja päivällä sanomalehti Kalajokilaakson haastateltavana Ylivieskassa.

Elokuvan julkaisin ensi-illan jälkeen videopalvelu Vimeossa. Kyseisen videopalveluun päädyin, koska halusin että sivulla ei ole mainoksia (vrt. Youtube) sekä siksi, koska Vimeo on laajasti ammattilaisten käyttämä julkaisualusta videoille. Elokuva keräsi kuukauden aikana yli 1800 näyttökertaa. Tämä kertoo mielestäni sen että elokuvalla oli kysyntää. Lisäksi henkilökohtaisesti sekä sosiaalisessa mediassa saatu palaute oli pelkästään positiivista. Näin minulle tuli tunne, että olen tehnyt työni hyvin.

Kuvaus- ja jälkityövaiheessa tulleet pienet ongelmat kaluston ja ohjelmiston kanssa olivat opettavaisia. Koko elokuvan prosessista sain enemmän oppia kuin olisin voinut kuvitellakaan. Lisäksi olen erittäin tyytyväinen siihen, että sain tehdä opinnäytetyön käytännön osuuden omavalintaisesti aiheesta, joka oli itselle hyvin läheinen ja tärkeä aihe.

Mikäli olisin halunnut lopputuloksesta vielä paremman, olisin keskittänyt jälkityövaiheessa enemmän resursseja kuva- ja äänityöhön. Elokuvan kuvaukset olivat siinä mielessä haasteelliset, koska itse reissussa minulla oli dokumenttielokuvan kuvauksen ja ohjauksen lisäksi monta eri työtehtävää. Itse ottelut livestriimasin Veikkaus-TV:lle sekä muun työn ohessa päivitin FC YPA:n sosiaalisen median kanavia. Mikäli olisin saanut keskittyä pelkästään dokumenttielokuvaan, olisin saanut vielä parempaa materiaalia kuvattua.

Vaikka olenkin elokuvan itse käsikirjoittanut, ohjannut, kuvannut ja leikannut, tarvitsin muutama ulkopuolista tekijää elokuvanteossa. Avovaimoni Jenna Pieskä toimi leikkausassistenttina katsoen elokuvan raakaleikkauksia ja jälkityövaiheen eri vaihteita. Hän toi elokuvaan ulkopuolisen näkemyksen, niin että myös muut ulkopuoliset ihmiset ymmärtävät elokuvan eri vaiheet. Lisäksi tuttavani Mikko Lukkarinen auttoi elokuvan tekstittämisessä. Halusin, että vielä ulkopuolinen henkilö, jolla hyvän englannin kielen kielioppi, katsoo elokuvan läpi kanssani että en ole tehnyt suuria virheitä suomentaessani englannin kieltä.

Alkuperäisessä elokuvan käsikirjoituksessa (LIITE 1) mietin että elokuvassa olisi kaksi päähenkilöä: Juho Alasuutari sekä Rami Tirkkonen. Lisäksi elokuvassa seurattaisiin Petteri Pulkista ja Radik Akhmethkhanovia enemmän kuin muita. Tämä ei kuitenkaan toteutunut vaan pääosan vei yksin Juho Alasuutari, joka toimii elokuvassa melkein kertojan roolissa. Tämä tuli luonnostaan, koska Alasuutari on joukkueen kapteeni ja yksi iso kantava voima joukkueessa. Muut henkilöt voisivat

näkyä elokuvassa useammin ja olla äänessä, mutta mielestäni elokuva silti onnistui hyvin, vaikka yhtä päähenkilöä kuvataankin ylivoimaisesti eniten.

Käsitteellönnämisen, kuvaamisen ja jälkityövaiheen teoriaosuudet kertoivat suhteellisen hyvin siitä, minkälainen dokumenttielokuvan tulisi olla. Websterin luettelomat dokumenttielokuvan lajityypit pitävät hyvin paikkansa, koska jokaisen dokumenttielokuvan pystyy sijoittamaan johonkin lajityyppiin. Aaltosen kirjoittaman laaja teos dokumenttielokuvan tekemisestä oli opinnäytetyöni käytännön sekä kirjallisen osuuden tietynlainen runkopalanen. Se auttoi hahmottamaan dokumenttielokuvan tekemisen isossa kuvassa.

Kokonaisuutena arvioiden onnistuin opinnäytetyön tekemisessä hyvin. Käytännön osuus oli minulle henkilökohtaisesti tärkeämpi, kuin kirjallinen osuus. Käytäntöön osuuteen paneuduin ja käytin aikaani huomattavasti enemmän verrattuna kirjalliseen osuuteen.

LÄHTEET

- Aaltonen, J. 2006. Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa – Dokumenttielokuva ja sen tekoprosessi. Keuruu: LIKE.
- Gibraltar. 2016. Www-dokumentti. Saatavissa <http://www.gibraltar.gi/home/> Luettu 2.2.2016.
- Palloliitto. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa <http://www.palloliitto.fi/futsal/sarjat-ja-tulokset/futsal-liiga-0>. Luettu 8.4.2015.
- Pixabay. 2016. Www-dokumentti. Saatavissa <https://pixabay.com/en/gibraltar-rock-british-890293>. Luettu 6.4.2016.
- Rahja, M. 2015. Valokuva.
- Sievi Futsal Euroopassa. 2015. Dokumenttielokuva. Tuotanto: M. Rahja. Ylivieska.
- Saksala, E. 2008. Asiaa ruudussa – TV-dokumentin anatomia. Keuruu: LIKE
- Soccerway. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa <http://nr.soccerway.com/national/finland/kakkonen/2015/lohko-pohjoinen/r30811>. Luettu 8.4.2015
- Uefa. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa <http://www.uefa.com/futsalcup/>. Luettu 8.4.2015. .
- Webster, J. 1996. Dokumenttielokuvan käsikirjoittamista. Www-dokumentti. Saatavissa http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/kasikirjoitus/artikkelit/webster_dokumenttielokuvan.jsp. Luettu 22.4.2015.
- YPA:n historia. 2013. Www-dokumentti. Saatavissa <http://www.fcypa.com/uutiset/76056/ypa-n-historia>. Luettu 8.4.2015

LIITE 1. Käsikirjoitus

LIITE 2. Lehdistötiedote

LIITE 3. Juliste

SIEVI FUTSALIN MATKA EUROOPPAAN - Dokumenttielokuva

Synopsis

"Suomen historian ensimmäinen futsal-dokumentti, joka kertoo Sievi Futsalín osallistumisesta Uefa Futsal Cupiin Euroopassa."

Luokittelu

Tämä dokumenttielokuva on kategorialtaan urheiludokumentti, joka antaa katsojalle uusia kokemuksia sekä esittelee Sievi Futsalín joukkuetta sekä futsalia yleisesti lajina.

I Näytös: Alku

Dokumentti on siis jaettu kolmeen eri osioon; Alku, keskikohta ja loppu. Jos elokuvan pituus tulee esim. olemaan 30 min, alun osuus on noin 7,5 minuuttia. Alussa on tarkoitus esitellä keskeisimmät henkilöhahmot joukkueesta, esim. niin että tehdään pysäytyskuva ja tekstin avulla kerrotaan katsojalle ketä henkilöitä dokumentissa seurataan tiiviimmin. Koko joukkuetta ei tulla esittelemään. Alussa kuvataan asioita myös toimiston näkökulmasta, jotta voidaan osoittaa mitä kaikkea taustahenkilöt joutuvat tekemään ennen kuin joukkue voi reissuun lähteä.

Alussa esitellään myös elokuvan päätarina, eli miksi ja miten Sievi Futsal on päässyt osallistumaan Uefa Futsal Cupiin ja samalla selvitetään viime kauden tapahtumia eli mestaruutta ja siihen johtaneita syitä. Tämä todennäköinen ensimmäinen turnaus pelataan Euroopassa, maassa X. Päämäärä määräytyy myöhemmin tulevana kesänä. Kyseinen turnaus tulee olemaan ensimmäinen karsintaturnaus, josta on mahdollisuus päästä jatkoon. Tässä dokumenttielokuvassa tulee siis olemaan tavoite, mitä joukkue yrittää saavuttaa. Tavoite on jatkoon pääsy.

Päähenkilöt:

Juho Alasuutari: Joukkueen kapteeni, ja nuoresta iästään huolimatta jo kokenut jalkapalloilija ja futsal-pelaaja. Ylivieskalaiskasvatti, joka on aina positiivinen ja ottaa kaikki pelaajat sekä taustahenkilöt huomioon. Miinuspuolena loukkaantumisherkyys, josta voidaan mahdollisesti saada elokuvaan draamankaarta.

Rami Tirkkonen: Fyysinen ja isokokoinen nivalalainen. Paljon maaleja tekevä.

Radik Akhmethkhanov: Vuonna 2009 Ylivieskaan saapunut venäläinen, joka tulee pääsemään ensimmäisen kerran isoille futsal-areenoille. Erittäin hyvä puolustaja ja suuri joukkuepelaaja.

Petteri Pulkkinen: Kuuden suomenmestaruuden omaava futsal-valmentaja, joka tuo elokuvaan eniten analyttistä tietoa sekä tilannetietoisuutta siitä miten joukkueella oikeasti menee. Tamperelainen tuli Sievin valmentajaksi kaudella 2014-2015. Siviiliammatiltaan poliisi, jonka hahmo pyritään luomaan hieman etäiseksi, eikä tuoda esille empaattisuutta, koska valmentajan tulee olla "kova jätkä".

Yhteenvetona: Neljä päähenkilöä, joista kaikki erilaisia hahmoja, joilla pyritään rikkomaan joukkueen tasaisuutta. Näitä neljää henkilöä siis kuvataan eniten, mutta muuten matkan aikana pyritään kuvaamaan mahdollisimman paljon alueen omia kasvatteja.

II Näytös: Keskikohta

Elokuvan keskikohta tulisi 30 min pätkässä olemaan noin 15 min. Keskikohdan alussa näytetään matkustaminen pelipaikkaan ja yleiskuvaa kohdemaasta ja kaupungista. Tässä osiossa näytetään myös runsaasti pätkiä itse peleistä. Pelien avulla saadaan keskikohtaan myös sopivasti draamankaarta. Editointivaiheessa voi sitten miettiä, tarvitseeko kohtausten dramatisointiin taustalle kertojapuhetta, vai saadaanko tarpeeksi tehostetta leikkaamalla.

Keskikohdassa pyritään syventämään päähenkilöitä lähemmäksi katsojaa ja kertomaan jotakin heidän persoonastaan. Lisäksi tarinaa syvennetään niin että joukkueessa mahdollisesti tulevat ristiriitatilanteet ja henkinen paine pyritään luomaan dramaattisesti keskikohdan loppuosaan.

III Näytös: Loppu

Loppu osa on niinikään esim. 30 min dokumenttielokuvasta alun tapaan noin 7,5 min. Loppuosan alku on tarkoitus muodostaa niin että draamankaari on tässä vaiheessa huipussaan. Tästä lähtien kaari lähtee laskuun. Loppuosassa selvitetään pääsiko joukkue tavoitteeseen vai ei. Tässä tapauksessahan tavoite oli se että pääseekö Sievi Futsal kyseisestä ensimmäisestä karsintaturnauksesta jatkoon. Loppuosaa tulee siis hallitsemaan täysin varmasti joko ilo tai suru.

Loppuhuipentuman jälkeen pidetään palautumisjakso, jossa katsoja pääsee hengähtämään. Riippuen siitä miten joukkueen tavoitteen on käynyt, keskitytään joko läpikäymään asioita, mitä olisi pitänyt tehdä toisin tai vastaavasti asioita mitä jatkossa tehdään, mikäli joukkue jatkaa vielä Uefa Futsal Cupissa.

Alustava kuvaussuunnitelma:

Elokuvan aikataulutus tulee olemaan suhteellisen väljä. Kuvaukset aloitetaan elokuussa jolloin joukkue alkaa valmistautumaan turnaukseen, tarkoittaen siis harjoitusotteluita sekä treenejä. Matka turnaukseen on todennäköisesti elokuun viimeisellä viikolla 2015.

Dokumenttielokuvan kuvaus lopetetaan siis ensimmäiseen turnaukseen vaikka Sievi Futsal siitä jatkoon menisikin. Editointiaikaa itselleni annan toukokuuhun 2016 asti, jolloin valmis dokumenttielokuva tulee olla siinä kunnossa, että sen takia viitsii järjestää pienen ensi-iltatapahtuman. Koska kyseessä on opinnäytetyö ja haluan tyylikkään lopputuloksen, en luo itselleni suurta painetilaa, jotta minulla on aikaa tehdä hyvää jälkeä.

Tarkempi kuvaussuunnitelma tulee laadittua sen jälkeen, kun tietää 100% varmasti että missä pelataan ja ketkä pelaajat lähtevät mukaan. Elokuvassa pyritään kuvaamaan myös

paljon yleiskuvaa maasta, kaupungista ja paikoista missä joukkue vierailee. Näin saadaan elokuvaan seikkailuntuntua.

Muuta tärkeää dokumentista

Elokuvan musiikit määritetään myöhemmin, mutta vaihtoehtona on joko käyttää "freemusic"-kappaleita tai luokkakaverini Simo Kaikkosen tekemään musiikkia. Kun dokumentti saadaan lopulliseen muotoonsa, julkaistaan se ensi-illan jälkeen Youtubessa sekä Vimeossa. Ennen elokuvaa tehdään myös trailer, jolla nostetaan elokuvaan liittyvää "hypeä", koska tapauksessa on kumminkin todennäköisesti Suomen ensimmäinen futsal-dokumentti!

Todennäköisesti sen takia, koska Youtubesta löytyy "Futsal-dokumentti" -niminen traileri ja pätkässä kerrotaan että 2013 olisi tullut kyseinen dokumenttielokuva ulos. Lopullisesta elokuvasta ei missään ole mainintaa, joten todennäköisesti lopullista pätkää ei ole massassa. Asiaa olen trailerin tekijältä kysynyt, mutta vastausta en ole saanut.

Omana inspiraationani tämän dokumenttielokuvan tekemiseen ovat aikaisimman tehdyt suomalaiset jalkapalloon liittyvät urheiludokumentit mm. "Kuningas Litmanen", "Jalkapallomaa" sekä "Kun mestaruus ei riitä".

Aikaisemmin oli puhetta että mikäli Sievi Futsal ei voita mestaruutta ja tätä dokumenttielokuvan tarinan mukaista turnausta ei lähdetäkään pelaamaan, on olemassa toinen vaihtoehto. Silloin dokumenttielokuvan pääaiheena on FC YPA:n jalkapallojoukkue joka pelaa Suomen kolmanneksi korkeimmalla sarjatasolla. Koska tästä Sievi Futsal in käsikirjoituksesta, tuli mielestäni suhteellisen laaja, en lähtenyt tätä toista vaihtoehtoa sen enempää puimaan. Mikäli joudun toista vaihtoehtoa käyttämään, teen siitä käsikirjoituksen omaan käyttöön, mikäli se tulee aiheelliseksi.

**Sievi Futsal Euroopassa -
dokumenttielokuva**

LEHDISTÖKUTSU

7.12.2015

Suomen ensimmäinen futsal-aiheinen dokumenttielokuva

SIEVI FUTSAL EUROOPASSA -DOKUMENTTIELOKUVAN ENSI-ILTA 15. JOULUKUUTA

Suomen elokuvahistorian ensimmäinen futsalista kertova dokumenttielokuva Sievi Futsal Euroopassa näkee päivänvalonsa 15. joulukuuta. Elokuva kertoo Sievi Futsalin matkasta Uefa Futsal Cupin esikarsintakierrokselle, joka pelattiin elokuussa 2015 Gibraltarilla. Elokuvan on tehnyt opinnäytetyönä mediatekniikan insinööriopiskelija Mikko Rahja. Elokuvasta julkaistiin traileri 24. marraskuuta videopalvelu Vimeossa. Trailerin näet tästä linkistä: <https://vimeo.com/146829473>.

- Elokuvan lehdistötilaisuus järjestetään **tiistaina 15.12 kello 11.00** Ylivieskassa Jalkapalloseura FC YPA:n toimistolla, osoitteessa Juurikoskenkatu 4.
- Ensi-ilta on Centria-ammattikorkeakoulun Ylivieskan kampuksen auditoriossa **tiistaina 15. joulukuuta kello 18.30**, osoitteessa Vierimaantie 7. Kesto on noin yksi tunti. Elokuva on tarkoitus julkaista ensi-illan jälkeen kokonaisuudessaan videopalvelu Vimeossa.

Lehdistöllä on mahdollisuus nähdä elokuva ennakkoon. Ilmoitus mahdollisesta halukkuudesta sähköpostiosoitteeseen [REDACTED]

Lisätietoa:

Mikko Rahja
Dokumenttielokuvan tekijä
Puh. [REDACTED]
[REDACTED]

A nighttime photograph of a cityscape, likely Sievi, Finland. The image shows a dark sky with city lights reflecting on a body of water in the foreground. A prominent white building is visible on the right side of the city.

A FILM BY MIKKO RAHJA

SIEVI FUTSAL EUROOPASSA

JUHO ALASUUTARI JAMI RUHKALA VELI-PEKKA SOMERO NIKOLA ERCEG RADIK AKHMETKHANOV
MIIKA TOIVOLA RAMI TIRKKONEN MIIKA HOSIO JUKKA KYTÖLÄ JUHO KESKINEN TIMO QVIST
JAAKKO ALASUUTARI ELMER KÄÄNTÄ KAI PERTTU JARMO JUNNO JONI PAKOLA
PETTERI PULKKINEN MATTI ANTONEN

DECEMBER 15

2015